

Nr 9

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 december 1955 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 37, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1957 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt att godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll må här anföras följande.

Fortsatt bemyndigande att meddela föreskrifter om prisutjämningsavgift begäres för tiden till och med den 30 juni 1957.

I propositionen redogöres för en med vissa branschföreningar på det skogsindustriella området träffad överenskommelse om ändrad disposition av konjunkturutjämningsavgifter för åren 1951 och 1952. Enligt överenskommelsen skall ett belopp av 20 milj. kronor, som ursprungligen avsetts för länsstiftelser för det enskilda skogsbruket och skogsvårdsfonden, i stället disponeras för central skoglig forskning m. m.

Vidare föreslås att av prisutjämningsavgiftsmedel anvisas 1 700 000 kronor för fröplantageverksamhet och 75 000 kronor till ett laboratorium vid statens skogsmästarskola samt att för inrättande av skogliga museer — utöver tidigare för ändamålet reserverat belopp av 300 000 kronor — avsättes 200 000 kronor av prisutjämningsavgiftsmedel.

Till utskottets behandling har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 485 av herr *Anders Johansson* och II: 643 av herr *Kristensson* i Osby m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå den av Kungl. Maj:t i proposition nr 37 begärda fullmakten att förordna om prisutjämningsavgift»; ävensom

b) de likalydande motionerna I: 486 av herr *Svärd* samt II: 644 av herrar *Cassel* och *Östlund*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 37 i vad den avser fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1957 uttaga prisutjämningsavgift».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 643—644.

Vad angår motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet, såvitt densamma ej framgår av här nedan intagna yttrande av departementschefen, till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Prisutjämningsavgifter m. m. å vissa skogsprodukter åren 1945—1952, s. 2—7

Framställningar rörande användningen av influtna prisutjämningsavgiftsmedel m. m., s. 7—13

Beträffande frågan om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift har *departementschefen* anfört följande:

Kungl. Maj:t har sedan den 1 juli 1945 haft riksdagens bemyndigande att för stabilisering av den inhemska prisnivån uttaga prisutjämningsavgift vid export av varor. Syftet med avgiften har väsentligen varit att hindra, att höga utlandspriser på vissa varor verkar prisstegrande inom landet. Det har förutsatts att, när fråga uppkommer om att uttaga prisutjämningsavgift, man bör söka nå överenskommelse med vederbörande exportörer. Härutöver har uttalats att, vid övervägande av spörsmål rörande prisutjämningsavgift, i varje särskilt fall också andra synpunkter än de rent prispolitiska, bl. a. även handelspolitiska synpunkter, bör vinna beaktande. Bemyndigandet att uttaga prisutjämningsavgift gäller till innevarande budgetårs utgång.

Hittills har prisutjämningsavgift endast uttagits på skogsprodukter. I de flesta fall har det visat sig möjligt att träffa avtal med berörda organisationer eller företag om utgående avgifter, vilka då benämnts konjunkturutjämningsavgifter. I huvudsak som komplettering härtill har prisutjämningsavgifter uttagits genom formellt åläggande gentemot exportörer, som icke anslutit sig till avtalen.

Som framgår av vad tidigare anförts upphörde uttagandet av pris- och konjunkturutjämningsavgifter under år 1952 till följd av den då inträffade prisnedgången. Pris- eller konjunkturutjämningsavgifter har sedan dess icke uttagits. När det oaktat bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift alltjämt begärts och erhållits av riksdagen, har som skäl bl. a. anförts, att tidigare erfarenheter har givit vid handen, att tvära kastningar i prisutvecklingen kan inträffa, särskilt beträffande de produkter av råvaru- och stapelvarunatur, av vilka den svenska exporten till stor del består. Dyliga prisförändringar kan få mycket kännbara återverkningar på kostnadsläget inom landet. Uteslutet är icke, att liknande omständigheter som de, vilka under åren 1950—1952 medförde kraftiga prisförskjutningar i vår utrikeshandel, åter kan inträffa. Det internationella ekonomiska läget under

1955 synes icke uppvisa någon mera väsentligt ökad stabilitet. Tvärtom har under året påtagliga risker för en inflationistisk utveckling på nytt gjort sig gällande. Jag kan i detta sammanhang bl. a. erinra om att från skogsindustriellt håll uttalats farhågor för att exportutvecklingen beträffande rundvirke kan komma att medföra inflationsdrivande verkningar inom landet. Av de skäl som sålunda tidigare anförts och alltjämt äger giltighet, bör prisutjämningsavgift kunna uttagas då detta av prispolitiska hänsyn är påkallat. Det särskilda bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift, varom nu är fråga, torde därför böra förlängas, förslagsvis med ett år eller t. o. m. den 30 juni 1957. Liksom hittills bör det göras generellt och alltså utan begränsning till vissa varuslag.

I fråga om dispositionen av influtna avgiftsmedel har departementschefen anfört följande:

Som förut omnämnts har en under hösten 1954 särskilt tillkallad utredningsman med vissa branschorganisationer träffat en tilläggsöverenskommelse om dispositionen av konjunkturutjämningsavgifterna för åren 1951 och 1952. Enligt nämnda tilläggsöverenskommelse skall 20 milj. kronor, som ursprungligen avsetts för länsstiftelser för det enskilda skogsbruket och skogsvårdsfonden, i stället disponeras för central skoglig forskning m. m. Tilläggsöverenskommelsen har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Flertalet remissinstanser har i princip godtagit den föreslagna omdispositionen. Frågan om tilläggsöverenskommelsens godkännande torde inom kort få underställas Kungl. Maj:ts prövning. I samband därmed torde det få ankomma på chefen för finansdepartementet att pröva de i tilläggsöverenskommelsen berörda frågorna om skattebefrielse för de medel, som skall tillföras dels fonden för skoglig forskning dels en särskild nämnd för arbets- och maskinteknisk forsknings- och försöksverksamhet i skogsbruket, samt vidtaga de åtgärder, som därvid kan finnas påkallade.

I anslutning till sina förhandlingar har utredningsmannen fäst uppmärksamheten vid att en delfond inom fonden för skoglig forskning, avsedd att väsentligen användas för ändamål, som gagnar bondeskogsbruket, borde med hänsyn till delfondens ändamål förvaltas av ett organ med närmare anknytning till bondeskogsbruket. Skogsstyrelsen har föreslagit att ifrågasvarande delfond borde sammanföras med den av styrelsen förvaltade propsexportfonden. Vissa ytterligare utredningar rörande formerna för den sammanslagna fondens förvaltning m. m. har emellertid ansetts erforderliga. För egen del är jag icke f. n. beredd att framlägga förslag om förvaltningen av ifrågasvarande delfond. I anledning av utredningsmannens påpekande vill jag emellertid understryka betydelsen av att delfondens medel användes för de ändamål — till gagn väsentligen för bondeskogsbruket — för vilka de ursprungligen avsetts.

Samarbetsnämnden för skoglig växtförädling och genetik har sedan en följd av år med anlitande av statsmedel bedrivit en verksamhet, som går ut på att genom anläggande av skogsfröplantager främja tillgången av ett

högvärdigt frö- och plantmaterial för skogsbruket. Ifrågavarande verksamhet har av sakkunniga instanser ansetts vara synnerligen gagnelig. Samarbetsnämnden, som tidigare erhållit 500 000 kronor av prisutjämningsmedel för ändamålet, anhåller nu att av dylika medel ytterligare 1 700 000 kronor ställs till förfogande för fortsatt verksamhet med skogsfröplantager. Nämndens hemställan har i huvudsak tillstyrkts av samtliga myndigheter m. fl. som yttrat sig över densamma. Med hänsyn till angelägenheten av att fröplantageverksamheten får fullföljas, vill även jag tillstyrka att det begärda beloppet av 1 700 000 kronor ställes till skogsstyrelsens förfogande att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda planerna. Verksamheten bör liksom hittills bedrivas under ledning av skogsstyrelsen. Det bör ankomma på skogsstyrelsen att före ingången av varje budgetår inkomma med förslag till verksamhetens bedrivande under budgetåret. Styrelsen bör därvid uppmärksamma vad statskontoret uttalat om de begränsade möjligheterna att erhålla ytterligare statliga bidrag till verksamheten. Vidare bör styrelsen vid anslagets användning samråda med arbetsmarknadsstyrelsen i den omfattning, som kan finnas erforderlig.

Till inrättande av museer med skoglig inriktning — närmast i Växjö och Gävle — har tidigare, med riksdagens medgivande, av prisutjämningsmedel avsatts ett belopp av 300 000 kronor. Detta belopp har hittills icke till någon del tagits i anspråk. Härjämte har nu från Sundsvall inkommit ett förslag om inrättande jämväl i sistnämnda stad av ett dylikt museum. För ändamålet har begärts statsbidrag å sammanlagt 300 000 kronor. Förslaget har biträts av åtskilliga remissinstanser, däribland statskontoret. För min del finner jag det tveksamt, huruvida särskilda skogliga museer bör inrättas med stöd av staten i så stor utsträckning, som sålunda planerats. Jag vill emellertid med hänsyn till det lokala intresse, som synes föreligga och som bl. a. kommer till uttryck i omfattande donationer från enskilt håll, icke motsätta mig att ytterligare prisutjämningsavgiftsmedel ställs till förfogande för ändamålet. I betraktande av de löne- och prisstegringar, som inträffat sedan frågan om bidrag till museerna i Växjö och Gävle var föremål för behandling, samt med hänsyn till det medelsbehov som anmälts för Sundsvallsmuseet vill jag föreslå, att ytterligare 200 000 kronor av prisutjämningsavgiftsmedel avsättes för inrättande av skogliga museer. Sammanlagt torde sålunda för ifrågavarande ändamål få disponeras 500 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva frågan om medlens fördelning mellan de olika projekten samt fastställa närmare villkor för bidragens åtnjutande.

Slutligen har framlagts förslag om bidrag av prisutjämningsavgiftsmedel med 75 000 kronor till ett laboratorium för jordartsundersökningar vid statens skogmästarskola. Förslaget har i huvudsak biträts av de institutioner och ämbetsverk, som besitter sakkunskap i skogliga frågor. Skogsägareföreningarnas riksförbund har befarat, att vissa svårigheter kan uppkomma för laboratoriets fulla utnyttjande. I övrigt har någon mera väsentlig erinran icke framförts mot förslaget. Då det tilltänkta laboratoriet synes kunna bli

till nytta för undervisningen vid skogsmästarskolan och för den forsknings- och försöksverksamhet, som bedrivs av lärarkrafterna där, anser jag mig böra tillstyrka att det begärda beloppet, 75 000 kronor, ställs till förfogande. Det torde böra ankomma på skolans styrelse att vidtaga sådana dispositioner, att laboratoriet kan utnyttjas på ett rationellt sätt.

Av innehållet i de i ämnet väckta *motionerna* må här återgivas följande.

I de likalydande *motionerna* I: 485 och II: 643 framhåller motionärerna, att uttagande av ifrågavarande avgifter i princip vore att jämställa med en beskattning. Enighet torde råda om att riksdagen skulle vara ytterst återhållsam med att delegera sin i grundlagen befästa beskattningsrätt. Då vidare de för dagen rådande förhållandena inte kunde åberopas för ett uttagande av ifrågavarande avgifter, ansåge motionärerna, att riksdagen med framhållande av nyssnämnda principiella uppfattning inte borde lämna den begärda fullmakten. Därest sådana förhållanden skulle inträffa att avgifter av här berörda slag skulle behöva uttagas, borde riksdagens beslut i den uppkomna situationen inhämtas.

Till stöd för avslagsyrkandet i de likalydande *motionerna* I: 486 och II: 644 uttalar motionärerna att ur principiell synpunkt borde en fullmaktslagstiftning upphöra, när förutsättningarna för dess tillkomst ej längre vore för handen. Av den anledningen syntes något förnyat bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter ej böra lämnas. Den internationella prisutvecklingen torde ej heller ge anledning till farhågor att den ogynnsamt skulle påverka vår inhemska prisnivå. Skulle mot förmodan en förändring inträffa, som gjorde det nödvändigt att vidtaga speciella åtgärder, hade Kungl. Maj:t möjligheter att vid senare tillfälle förelägga riksdagen därav föranledda förslag.

Utskottet. Riksdagen har alltsedan år 1945 bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift för varor, som utföres ur riket. Avgiftens syfte är att förhindra, att höga utlandspriser på vissa varor skall utöva stegrande inflytande på de inhemska priserna. Det av 1955 års riksdag lämnade bemyndigandet gäller till och med den 30 juni 1956.

I förevarande proposition nr 37 hemställes dels om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t till och med den 30 juni 1957 att meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift och dels om riksdagens godkännande av vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Prisutjämningsavgift har hittills ej uttagits på andra varor än skogsprodukter och ej heller på varor, för vilka jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse medel skolat avsättas i annan ordning än i form av prisutjämningsavgift. Sedan under år 1952 enligt skilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut prisutjämningsavgifterna successivt upphävts, har sådana avgifter därefter ej utgått.

Vad först angår frågan om förlängning av det gällande bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift har utskottet jämväl att beakta det i de inbördes likalydande motionerna I: 485 och II: 643 samt I: 486 och II: 644 framställda avslagsyrkandet å propositionen i denna del. Samma yrkande förelåg till bedömande även då riksdagen föregående år lämnade det nu gällande bemyndigandet i ämnet.

Vid de tidigare tillfällen då riksdagen, sedan prisutjämningsavgifterna upphört att utgå, haft att taga ställning till frågan om bibehållande av ifrågavarande bemyndigande har uttalats, att det icke vore möjligt att avgöra, huruvida behov komme att föreligga att i fortsättningen uttaga prisutjämningsavgift, att möjligheten därav icke borde uteslutas liksom ej heller att ett läge kunde uppkomma, i vilket det framstode som önskvärt att man bevarat möjligheterna till snabba åtgärder för att stabilisera den inhemska prisnivån, samt att uttagande av prisutjämningsavgifter och därmed sammanhängande åtgärder borde betraktas såsom speciella anordningar, betingade av exceptionella förhållanden. Dessa uttalanden synes alljämt äga giltighet. Utskottet vill i likhet med departementschefen understrika, att under år 1955 påtagliga risker för en inflationistisk utveckling på nytt gjort sig gällande. Såsom framhållits i propositionen har även från skogsindustriellt håll uttalats farhågor för att exportutvecklingen beträffande rundvirke kunde komma att medföra inflationsdrivande verkningar inom landet. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet den föreliggande propositionen, i vad däri hemställts om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t för tiden till och med den 30 juni 1957 att meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift. I enlighet härmed avstyrker utskottet det i föreliggande motioner framställda yrkandet om avslag å propositionen i denna del.

I propositionen upplages jämväl frågor rörande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter och vissa därmed sammanhängande spørsmål. Därvid har departementschefen till en början redogjort för resultatet av de överläggningar som en av Kungl. Maj:t tillkallad utredningsman fört med vissa branschorganisationer rörande dispositionen av konjunkturutjämningsavgifterna för åren 1951 och 1952. I anslutning till överläggningarna har med ifrågavarande organisationer träffats avtal som innebär att 20 miljoner kronor av konjunkturutjämningsavgiftsmedel, vilka ursprungligen avsetts för länsstiftelser för det enskilda skogsbruket och skogsvårdsfonden, i stället disponeras för central skoglig forskning m. m. Enligt vad utskottet inhämtat har Kungl. Maj:t den 10 februari 1956 godkänt nämnda avtal. Vad sålunda förekommit föranleder ej erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

I propositionen förordas vidare bifall till framställningar om bidrag av prisutjämningsmedel med 1 700 000 kronor för fröplantageverksamhet samt med 75 000 kronor till ett laboratorium vid statens skogsmästarskola. Dessa förslag finner sig utskottet kunna biträda.

Slutligen föreslås i propositionen att till inrättandet av skogliga museer av prisutjämningsmedel avsättes 200 000 kronor utöver tidigare för ändamålet reserverade men ännu icke till någon del ianspråktagna 300 000 kronor. Även detta förslag anser sig utskottet böra biträda. Såsom framgår av propositionen är de för ifrågakvarande ändamål disponerade medlen närmast avsedda för tillämnade museer med skoglig inriktning i Växjö, Gävle och Sundsvall. Såsom antytts i propositionen torde det vara en lämplig anordning att Kungl. Maj:t — utan bindande uttalanden från riksdagens sida — prövar frågan om medlens fördelning och fastställer de närmare villkoren för bidragens åtnjutande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 37 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 485 av herr Anders Johansson och II: 643 av herr Kristensson i Osby m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 486 av herr Svärd samt II: 644 av herrar Cassel och Östlund,

1) lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1957 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 16 februari 1956

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjädhall*, Heüman, Spetz, Franzon, Snygg, Söderquist, Velander, Werner*, Oscar Carlsson* och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Kristensson i Osby, Orgård, Sundström, Sjölin, Brandt, Vigelsbo, Allard*, Kollberg och Nilsson i Bästekille.

* Icke närvarande vid justering av betänkandet.

Reservation

beträffande utskottets hemställan under punkten 1) av herrar *Spetz, Söderquist, Velander, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Kollberg* och *Nilsson* i Bästekille, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 485 av herr Anders Johansson och II: 643 av herr Kristensson i Osby m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 486 av herr Svärd samt II: 644 av herrar Cassel och Östlund — ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen målte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 37, såvitt densamma avser fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1957 meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift.